

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Redactioneel

Gezocht: de psychoanalytische identiteit

Kortgeleden overleed onze Vlaamse collega Arsène De Ryck, redacteur van het eerste uur van dit tijdschrift. Rudi Vermote schreef een in memoriam, waarmee dit nummer wordt geopend.

In hoeveel beroepsgroepen zou de vraag worden gesteld naar de identiteit van de professional? In mijn fantasie wordt die in vrijwel alle beroepen geformuleerd in termen van kwalificatie-eisen of van werkzaamheden die de professional uitvoert. Een professional is voor de buitenstaander te herkennen aan het ingelijste diploma dat aan de muur van de werkruimte hangt. Voor een analyticus is die vraag niet makkelijk te beantwoorden, omdat de persoonlijkheid van de professional een deel van het werkzame instrumentarium is. Zelfbeschouwing in verband met de omgang met de tegenoverdrachtsfenomenen is een onvervreemdbaar deel van de analytische methodiek. Vandaar dat het stellen van de vraag naar de psychoanalytische identiteit essentieel is. Bovendien is psychoanalyse bij uitstek een vak waar met toenemende ervaring de deskundigheid wordt vergroot en de eigen verhouding tot de theorie en de methodiek in de loop van de tijd verandert. Het behalen van het diploma is bepaald niet de eindstreep voor het ontwikkelingsproces. Misschien dat de IPA daarom iedereen wel het diploma 'aspirant-lid' stuurt om in de spreekkamer op te hangen, maar tegenwoordig niemand het diploma voor het gewone lidmaatschap schijnt te ontvangen. Zo worden we herinnerd aan de vergankelijke aard van onze professionaliteit. In dit nummer wordt de vraag naar de psychoanalytische identiteit op zeer verschillende manieren ingekleurd.

In het openingsartikel van Rob Wille wordt de kern van de psychoanalytische identiteit opgevat als de psychische representatie van de psychoanalyse in de analyticus: 'Psychoanalyticus zijn en blijven veronderstelt een analytische identiteit die nu eenmaal niet naar geloven als een bril op en af gezet kan worden.' In de loop van de opleiding ontstaat door deelidentificaties met personen, de analyserende functie, de setting en het analytische proces langzaam maar zeker een intern psychoanalytisch object. Wille beschrijft vervolgens drie aspecten van het intern psychoanalytisch object, die de kern van de analytische identiteit vormen. Het artikel gaat vervolgens in op de valkuilen die ontstaan als het interne analytische object versterkt ambivalent is, gesplitst is of narcistisch gekleurd wordt. Dan gaat Wille expliciet in op de vraag naar de kwaliteit van de psychoanalytische identiteit. Hij doet prikkelende uitspraken zoals dat artsen en psychologen hun oorspronkelijk professionele identiteit grotendeels moeten opgeven, omdat deze kan interfereren met de analytische identiteit. Zijn artikel is een heldere stellingname in het debat dat in veel analytische verenigingen wordt gevoerd over opleiding en kwaliteit van een analyticus. Hij is positief over de kansen van de psychoanalyse als haar beoefenaren maar een voldoende stevige psychoanalytische identiteit hebben. Zijn vraag is vooral: 'Durven we nog analyticus te zijn?'

In het tweede artikel neemt Marc Hebbrecht de lezer mee in zijn zoektocht naar een definitie van steun. Hij beschrijft dat steun lange tijd als niet-analytisch werd gezien, en

dat steunende interventies tijdelijke, en eigenlijk ongewenste parameters in het psychoanalytisch proces waren. Eind jaren tachtig begin jaren negentig werd de steunende factor in psychoanalyse en psychoanalytische psychotherapie gerehabiliteerd. Hebbrecht refereert aan de discussie hierover als hij schrijft: 'De steunende houding op zich is een attitude die centraal dient te staan in ons psychoanalytisch werk en alle kaders overstijgt: ze is cruciaal in de klassieke kuur alsook in het werk in het ziekenhuis. De steunende houding is volgens mij een wezenlijke component van de psychoanalytische identiteit.' Hier wordt de psychoanalytische identiteit dus opgevat als verbonden met de attitude en de methodiek. Ik denk dat zijn pleidooi voor steun in de Nederlandstalige psychoanalytische wereld op zich weinig stof zal doen opwaaien, maar kan me voorstellen dat in de Franse freudiaanse en lacaniaanse psychoanalyse er een orkaan van protest ontstaat. Hebbrecht geeft een invulling aan steun die zeer origineel is: 'Steun is het tegemoet komen aan de behoefte aan een illusie, en deze moet zo lang mogelijk in stand worden gehouden. Uiteindelijk is de desillusie natuurlijk onvermijdelijk, en op dat moment moet de analyticus de frustratie dragelijk maken dat de externe wereld en het lot zich niet laten toe-eigenen en niet onder onze magische controle staan.' Hij bespreekt de valkuilen en condities waaronder steun toegepast kan worden.

Wietske van der Ree stelt in haar artikel over de Rorschach-inktvlekkentest de vraag naar de psychoanalytische identiteit niet, maar naar mijn mening raakt plaatsing van haar artikel in dit tijdschrift er wel aan. Het is nog maar relatief korte tijd geleden dat psychoanalytici van het NPI het contact met leden van de Rorschachgroep die werkten met een alternatieve Rorschachinterpretatie actief meden. De gedachte dat een analytische diepteduiding vervangen zou kunnen worden door een empirisch, correlatief onderbouwde hypothese was ondenkbaar. Hoe snel veranderde dit perspectief. De Rorschach is tegenwoordig naast de WAIS-intelligentietest en de MMPI-persoonlijkheidsvragenlijst een van de meest onderzochte en onderbouwde testen ter wereld. Anno 2006 is de zogenaamde Exnermethode van Rorschachinterpretatie een vast onderdeel van het NPI-onderzoeksprotocol. Van der Ree beschrijft hoe een kwantitatieve interpretatie in combinatie met een kwalitatieve duiding leidt tot een zinvolle bijdrage aan diagnose- en indicatiestelling. Voor wie niet vertrouwd is met de Rorschach is haar artikel een heldere inleiding in de manier waarop testen de psychoanalytische indicatiestelling kunnen versterken als aanvulling op het 'szenisches Verstehen' of het meer anamnestic interview. Maar, wil ik de lezer voorleggen, wat voor identiteit heeft een psychoanalyticus die dergelijke toeren uithaalt? Is hij het voorbeeld van een analyticus die zijn vorige professionele identiteit als psycholoog onvoldoende heeft opgegeven, of is dit nu juist een deel van zijn analytische identiteit?

Als het ooit tot een dag des IPA-oordeels komt over de psychoanalytische identiteit zit ik in ieder geval goed: ik durf vrijgevestigd analyticus te zijn, bied steungevende interventies en ik beheers de Rorschachinterpretatie volgens de methode van Exner. Ik wens u veel leesplezier toe.

Frans Schalkwijk